

Тетяна БИКОВА

ГУЦУЛЬСЬКИЙ ТЕКСТ ЯК МАРКАНТНА СКЛАДОВА ПОЕЗІЇ СІЧОВОГО СТРІЛЕЦТВА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Вип. 2 (36) 2016

УДК 821.161.2.09

Бикова Т. Гуцульський текст як маркантна складова поезії січового стрілецтва; 13 стор; бібліографічних джерел – 10, мова – українська.

Анотація. У статті доведено існування в українській літературі першої третини ХХ століття гуцульського тексту, що став маркантною особливістю поезії січового стрілецтва. Завдяки цим творам стрілецька поезія повноцінно сприймається як самобутнє духовне надбання українського народу.

Зроблено висновок, що найбільше гуцульські тексти виявили себе у жанрі пісні з її різноплановими варіаціями (героїчна, жартівлива, маршова, лірична, трагічна тощо), вони стали частиною мистецької біографії Батьківщини.

Ключові слова: гуцульський текст, стрілецька поезія, жанр пісні, січове стрілецтво, поезика.

Актуальність і постановка проблеми. В українській літературі першої третини ХХ ст. стрілецька тематика займає одне з провідних місць, становлячи собою повноцінне мистецьке явище, яке засвідчує появу і розвиток національно-патріотичного піднесення українців у боротьбі за власну свободу і державну незалежність України в часи Першої світової війни. За певних історичних обставин Гуцульщина стала не тільки місцем, де розгорталися події Першої світової війни, а ще задовго до її початку стала краєм відродження національно-патріотичного руху, який охопив Галичину, Буковину й Закарпаття у перші роки ХХ ст. Січовий рух на території Західної України, яка перебувала у складі Австро-Угорщини (зокрема Галицька Гуцульщина, частково Буковинська Гуцульщина) розвивався як цілісне і самодостатнє явище у взаємозв'язках із такими національними рухами інших слов'янських народів, зокрема поляків і чехів.

Ступінь опрацювання теми. Незважаючи на те, що чимало науковців долучилися до розкриття феномену поезії січового стрілецтва загалом (В. Витвицький, М. Ільницький, В. Качкан, Р. Кирчів, Ф. Колесса, О. Кузьменко, В. та Ф. Погребенники, В. Полек, Т. Салига та ін.), Гуцульщина як текст у стрілецькій поезії досі не була досліджена літературознавцями, хоча творів письменників, імена яких прямо чи опосередковано тісно пов'язані з Гуцульським краєм і УСС, більше ніж достатньо: твори В. Атаманюка, О. Бабія, В. Бобинського, Василя Вишиваного, Р. Купчинського, В. Лімниченка-Мельника, М. Матієва-Мельника, Михайла Островерхи, Г. Труха, Ю. Шкрумеляка та ін.

Мета дослідження: на прикладі аналізу поетичних творів письменників, імена яких прямо чи опосередковано тісно пов'язані із Гуцульським краєм і водночас із Українськими січовими стрільцями, довести існування в українській літературі першої третини ХХ століття гуцульського тексту, що став маркантною особливістю поезії січового стрілецтва.

Основні положення наукового дослідження. Тодішні західноукраїнські письменники, які працювали на території Галичини і Буковини, найчастіше ставали активними громадськими діячами, включалися у процес створення цих організацій, залучали до них молодь. Серед активних організаторів «січового» руху були Іван Боберський, Богдан Лепкий, Кирило Трильовський, Василь Нагірний, Сильвестр Яричевський, Ярослав Ярославенко. Зокрема, В. Нагірному належить авторство статуту українських «Соколів», який визначав основну мету їх діяльності у потягу до національної соборності, волі. І. Боберський широко популяризував цей рух на території Гуцульщини, а Я. Ярославенко (Вінцковський) став автором сокольського маршу «Боротись будемо, Соколи, всі ми за нашу святу Україну!» [7, с. 106].

Аналогічними молодіжними радикальними організаціями, які мали багато спільних рис із «Соколами», стали «Січі», які почали виникати й на Гуцульщині. Засновник перших січових товариств, коломийський адвокат К. Трильовський, активно сприяв їх діяльності. Маючи ще й письменницький хист (виступав під псевдонімом Клим Обух), створив першу пісню-марш «Гей там на горі Січ іде», яка завдяки своїй поетичній структурі, маршовому піднесеному ритмові, лаконічності щодо охоплення основної сутності січового руху стала популярною і відомою в декількох літературних і фольклорних варіантах. Принагідно варто згадати ще декілька відомих січових пісень Кліма Обуха, у тексті яких відчувається зв'язок із Гуцульщиною як краєм, де активно розгортався січовий рух із початку заснування першої «Січі» на Гуцульщині 1 січня 1903 р. у Жаб'ю [3, с. 131]. Серед найвідоміших варіантів перших січових пісень Кліма Обуха на особливу увагу заслуговує «Січ в Заваллю», в якій автор передав основний зміст діяльності «Січі»: «Хоч пала Січ Дніпрова / Й веселяться вороги, / То ми тепер над Черемшем / Кіш козацький завели» [6, с. 67]. Презентуючи себе як продовжувачів традиції Запорозької Січі, єдиним порядком для національного відроджен-

ня «січовики» вважали єднання навколо національних інтересів, велику роль при цьому К. Трильовський надавав радикальному рухові, який популяризувався за допомогою організації «Січей»: «Тож єднаймося, милі браття, / Заведім життя нове... / А що батькам не удалось, / Ми довершим залюбки, / Впаде ворог, коли грянуть / Радикали-козаки» [6, с. 68]. Орієнтуючись у власній діяльності більше на традиції Запорозької Січі, водночас «Січі» акумулювали напрацювання й чеських та польських «Соколів», що помітно із тексту пісні «Гей там на горі Січ іде» (поряд із характерними поняттями, які асоціюються із козаками – стяг малиновий, кошовий, орел степовий, осавул вживається термінологія і чеського сокілства – чотар, «позір май» тощо). Власне нас цікавить один із літературних варіантів цього «січового» гімну Кліма Обуха, який він переробив спеціально для «Січей» Гуцульщини – «Гей! Чорногора зраділа». Текст маршової пісні адаптований для «січової» гуцульської молоді, своїми мікрообразами й мотивами орієнтує не тільки на історичні реалії, пов'язані з козацькою вольницею, а слугує перехідним містком до образів-презентантів Гуцульщини – образів-гідронімів Черемоша, Прута, образу Довбуша, символічного гуцульського топірця, який має дати Довбуш «січовикам», щоб «не бити-рубати, / Гей! Та до купи скликати!» [2, с. 139].

Поетичні образи-концентри, які презентували національно-патріотичну позицію краю, допомагали формувати політично і духовно збагачену свідому людину, яка свою фізичну силу має спрямовувати не на бійку, а на потребу спільного добра громадян. Визначаючи таким чином загальнокультурні орієнтири, К. Трильовський намагався «позбутися закоренілого «антимілітаристичного комплексу», що напередодні Першої світової війни був зовсім не на користь національній справі українців» [9, с. 45].

Чимало українського письменства було залучено до справи розбудови «Січей». Творчість українських письменників спонукала західноукраїнську молодь активно вступати до «Січей», опановувати бойову справу, пропагувати національну культуру і розвій. Так, І. Франко, відреагував на появу «Січей» поезіями «Гей, Січ іде, красен мак цвіте», «Гімн селян-радикалів», «Не пора!», «Розвивайся ти, високий дубе!» та ін. Січова маршова пісня «Гей, Січ іде, красен мак цвіте» передає загальний патріотичний настрій українців, які охоче почали вступати до «Січей». Написана як січовий марш, ця пісня виявляє й власне ставлення письменника до організації «Січей» як до події, що змогла перевернути світогляд тодішнього галицького українства, засіяла у душі оптимізм і віру щодо здобуття власної державності. У порівнянні «товариство як мак процвітає» задіяно семантику традиційного українського національного символу маку, емблеми людської краси, незнищенності й

оберегу для вояків. Про належність до гуцульського тексту твору свідчить образ-символ топірців. Гуцульський топірець як відповідник величі опришківського руху, як елемент гуцульської національної «ноші», став незмінним атрибутом гуцулів-січовиків і просто верховинців. Марш І. Франка настільки глибоко запав у душі «січовиків», що вони його переспівували, вважали народною піснею, з ним ішли боронити українську державу.

Франкова поезія, суголосна основним ідейно-естетичним засадам «Січей», помітно сприяла національно-патріотичному вихованню українського селянина, закликала до єдності у здобутті власної державності. Цю позицію єднання українського народу як Західної, так і Східної України під одним жовто-блакитним прапором свободи, підтримували у «січових» піснях Д. Макогон («Як Січ наша повстала», «Січова пісня», «Гей молодь вкраїнська» тощо), Ю. Шкрумеляк (цикл «Гей, соколята!»), О. Шпитко («Січова пісня», «Марш січовиків»), С. Яричевський («Вставай, Україно», «Гімн», «Січ іде!») та ін.

Січові гуцульські тексти у жанрі пісні виховували у молоді почуття патріотизму, гордості за рідний край. Таким національно-патріотичним чуттям наповнена поезія Ю. Шкрумеляка із циклу «Гей, соколята!». Настрій поетичному циклу задає поезія «Гей, соколята!..», у якій джерело патріотичного виховання підрастаючого покоління вбачається у продовженні національних традицій. «Соколята» – це справжні патріоти української землі, вони «для народу той надії квіт, що як розвинеться, сили набереться, / Здобуде честь і славу на весь світ!» [10, с. 183]. А отже, на думку письменника, саме такі «гуцульські внуки славних прадідів» спроможні відродити звитягу рідного краю. Із поезій «Присяга», «Всі ми діти», «Станьмо, діти!», «Молитва української дитини», «Слово Української дитини», «Бог благословляє», «Дитяча присяга перед Шевченком», «Я дитина українська», «Де нам любо?», «Мала українка» постає образ дитини, малого патріота рідної землі, вихованого на гуцульських традиціях: «Український я юнак, / Лев і тризуб то мій знак. / Я сокіл, я бистрозор, / Жовто-синій мій прапор...» [10, с. 194]. Призначені для декламування молоддю на зібраннях «січових» товариств, із високим вмістом патетики, легкі для запам'ятовування, побудовані на прямих чи опосередкованих асоціаціях із рідним краєм, ці поезії створюють відповідний оптимістичний настрій слухачів. Така патетична національна поезія початку ХХ ст. стала однією із граней нашої традиції, становлячи собою «високий міф, котрий витворюємо самі й для себе; не надто зрозумілий чужинцям, однак добре зрозумілий нам; універсальний тотем, близькість до якого кидає у транс архаїчних переживань, у вир первісного спільного танку, покликаною об'єднати і навчи-

ти стати сміливо проти невідомості майбутнього» [5, с. 5].

Мотив служіння рідному народові визволення краю є об'єднавчим ферментом цих поезій. У таких творах образ «малої» батьківщини (Гуцульщини, Покуття, Галичини, Поділля тощо) підпорядкований масштабному узагальненню всієї України. Письменниками з коша УСС керувала ідея консолідації всіх українських земель «від Кубані аж до Сяну-річки» в боротьбі за волю. У деяких січових ліричних гуцульських текстах образ «Великої» Батьківщини, України логічно вибудовується з її крайових компонентів, «малих» вітчизн. У таких творах, як «Стріча малих побратимів» Ю. Шкрумеляка, підкреслюються національні особливості кожного українського краю. Якщо у поезії І. Франка «Розвивайся ти, високий дубе...» слово має персоніфікована Україна, що пояснює причини, за яких мають її «діти» об'єднуватися, то Ю. Шкрумеляк у вищезгаданому творі основну вагу в поясненні причин об'єднання надає голосу цих «дітей». Узагальнюючими в інсценізації є образи Діда-Всевида, представника старшого покоління, охоронця України, і Сокола, провісника нових змін, які мають відбутися на терені України. На поклик Діда збираються всі представники «малих» вітчизн України – Наддніпрянщини, Кубані, Галичини, Закарпаття, Поділля, Буковини, Волині, Холмщини, Полісся. Вони присягаються у вірності Україні в ім'я її консолідації навколо Києва: «Ми козацькі вірні внуки, / На дружбу даємо руки, / Щоб діждалися добра / Рідний братчик і сестра!» [10, с. 199]. Цікаво, що письменник у ремарках до характеристики кожного персонажа чітко розмежував національні ознаки трьох різних частин Гуцульщини – Галицької (хлопець з-над Прута – «вбігає в гуцульським строю»), Буковинської (дівчина з Буковини – «вбігає у гуцульській ноші») та Закарпатської (дівчина із Закарпаття – «вбігає в гуцульським строю»). Гуцульськість маркується також у репліках персонажів, якими автор розкриває їх соціальне становище, переживання за долю України тощо). Це дозволяє представити спільні і відмінні прикмети субетносу, а при інсценізації враховувати й зовнішню атрибутику. Поет-гуцул пріоритетною вбачав ідею консолідації українців у боротьбі за здобуття власної державності, визнавав провідну роль молодішої генерації у змаганні за неї та об'єднанні нації довкола вільного Києва.

До стрілецьких ГТ належать твори, написані поетами-гуцулами, а також ті, де Гуцульщина виявляє себе у доробку негуцулів характерними образами-презентантами краю. Осібне місце займають лірика та ліро-епос, головні герої яких гуцули-стрільці беруть активну участь у національно-визвольних змаганнях 1914 – 1918 рр.

Серед спроб систематизації стрілецьких пісень відповідно до різних критеріїв (за письменниками, зображенням історичних реалій, датою написання тощо) привертає увагу класифікація,

зроблена О. Правдюком і вдосконалена О. Кузьменко. Відповідно до їх напрацювань тексти стрілецьких пісень літературного і фольклорного походження варто розглядати окремо, авторські ж стрілецькі пісні – за певними тематичними блоками. Така систематизація текстів характеризує, зокрема, фольклористичний підхід, де важливим чинником є не авторство, а ідейно-тематична домінанта фольклоризованого варіанту, вибраний художній образ, мотив у різнорідних за жанром пісенних творах. Під час літературознавчого аналізу можна також застосувати цю методику, адже за нею системно охоплюються всі основні мотиви поетичної творчості січового стрілецтва, а стрілецькі пісні, які становлять собою симбіоз декількох мотивів і настроїв, групуються за основним домінантним мотивом у відповідну тематичну категорію. Серед тематичних блоків стрілецьких пісень вирізнямо мотиви: присяга на вірність справі рідного краю, віра у перемогу та волю України; заклик у похід, до бою; стрілецька звитяга, відплата ворогам у бою; гіркота невдач, розчарування стрільців; прощання стрільця з родиною і коханою дівчиною; стрілецька могила, оплакування полеглих стрільців; стрілецьке кохання; стрілецький побут.

Гуцульські тексти стрілецької поезії може центрувати певний мотив іншого твору. Такою є стрілецька пісня «Журавлі» М. Матієва-Мельника, написана у час походів січових стрільців Галичиною. Будучи стрільцем УГА, М. Матієв-Мельник опрацював мотив прощання стрільця з родиною за інтертекстуальним посередництвом пісні братів Богдана і Левка Лепких «Журавлі». У критичні моменти війни ця пісня стала найбільш поширеною у літературних і фольклорних варіаціях, оскільки її текст, за висловом В. Погребенника, становив собою «високимистецький опосередкований фольклоризм, що синтезує музику, живопис і театральне навіювання» [4, с. 12]. Літературна переробка пісні Лепких гуцулом М. Матієвим-Мельником належить до найвідоміших її інтерпретацій. Із піснею Лепких поезію «Журавлі» М. Матієва-Мельника поєднують спільність мотивів, образу журавлів як символу туги та вимушеного прощання з батьківщиною. Поряд із письменницькими алюзіями відзначимо й творче доопрацювання мотиву М. Матієвим-Мельником. Якщо «Журавлі» Лепких стали гімном січового стрілецтва, то М. Матієв-Мельник долучив до основного мотиву туги і суму за рідним краєм зовсім інший – оптимістичний настрій: «Прощайте всі, хто вже без сил / Летіти з нами у вирій. / А ми спробуємо ще крил, / Підемо в хмари на пробій / І, хоч будемо мерти з болю, / На крилах принесемо волю!» [6, с. 246]. Таке збагачуюче прочитання набуло поширення у тих піснях, де йде мова про мету боротьби за Українську державу й утвердження ідеї національної волі.

Поезія «Брате, глянь на луг, на поле...» В. Лімниченка поглибила мотив прощання за по-

леглим стрільцем за рахунок символічної розмови між братськими могилами, в яких сплять померлі вояки-герої: «Грїб говорить: “В моїм лоні / Два стрільці лежать...” / Другий каже: “А у мені тихо спить козак!” / Третій знову: “В мені гуцул, / Бойко й подоляк!”» [6, с. 333]. Фольклорно-бароковий образ могили у поезії символізує народну пам'ять, яка береже у собі згадку про героїку полеглих у боях за визволення України січових стрільців, незалежно від їх походження.

Наближені до гуцульських текстів стрілецькі пісні Л. Лепкого «Коби скоріше з гір Карпатів», «Гей, видно село, широке село під горою», в яких письменник закликає стрільців у похід до визволення України. Центровані довкола образу «Великої» Батьківщини, вони топонімічно зафіксували місце, від якого ведуть свій похід січовий стрільці – це «широке» село під Карпатами (у радянський час якщо й можна було почути цю пісню, то зі сфальсифікованим епітетом «червоне» (село), що гіперболізувало комуністичні впливи у міжвоєнній Західній Україні. – Т.Б.). Локус «малої» вітчизни незримо супроводжує всіх героїв у боротьбі за визволення України: «Коби скоріше з гір Карпатів з'їхати в долину / І свобідно повитати славну Україну» [7, с. 121; 8].

Присяга на вірність справі рідного краю, віра у перемогу та волю України звучить у поезії М. Струмка «Потік». Ліричний герой твору – гуцул, який «родивсь на верхах, / серед гір і в снігах, / Сам пробив собі шлях у долину» [6, с. 307]. Художня автобіографія ліричного наратора алегорично передає пробудження його національної свідомості: «Я зимою ще спав, / Коли вихор зривав / Сніг з верхів і кидав в полонину» [6, с. 307]. Емблемою пробудження гуцульського краю зі сну є весна, котра «дихнула на всю Україну». Саме завдяки їй герой знаходить у собі снагу, а образ потоку, який несе свої води у долини України, символізує творчість поета-стрільця. «Мала» вітчизна, Гуцульщина, закарбована глибоко в серці героя, синекдохально презентована в топосах – Карпатах, полонині, гордих скелях, плесі води, смереках тощо. Ліричний герой мріє про пробудження всієї України, у цьому вбачає й основне призначення пісень, що постали на Гуцульщині. Рефрен-обрамлення: «Рив я груди Карпат, / І під громи гармат / Я пісні свої ніс на Вкраїну» [6, с. 308] створює узагальнений образ «Великої» Батьківщини, до якої прагне душа героя.

Близькою настроєвою тональністю перейнята й поезія «Надія» полковника УСС Василя Вишиваного (Вільгельма Лотрінгема). Нащадок роду Габсбургів, що став вояком і поетом, закоханим у Гуцульщину, виношував ідею державного оформлення етнічних українських земель у складі Австро-Угорської імперії. Із призначенням командиром австрійської «Групи архікнязя Вільгельма», до якої входив і легіон УСС, Вільгельм Габсбург став активним учасником діяльності УСС. Вважа-

ючи себе справжнім українцем, він активно переймався долею народу Карпат. Ліричний герой поезії «Надія» висловив свої щирі почуття закоханості у Гуцульський край, який змушений був залишити, вступивши у лави УСС. Мотив самотності підкреслюється поетом за рахунок вживання образів хмар, птахів, які символізують рух, повернення до рідної домівки, якою Василь Вишиваний вважає для себе Гуцульщину. Антитезою до мотиву самотності героя є мотив віри і надії героя на краще життя рідного краю: «І вірю, й надіюсь, що прийде хвилина, / Весь світ запалає вогнями – / І воля народів, щаслива година, / Братерство воскресне між нами» [6, с. 270]. Незважаючи на помітну тенденцію узагальнення образу рідного краю, у поезії Василя Вишиваного простежується текстувальний зв'язок із образом «малої» вітчизни, яким для нього стала Гуцульщина.

Сповнені гіркотою невдач і розчарування січових стрільців поезії «Засумуй, трембіто» Р. Купчинського та «Над Черемош» В. Атаманюка. Ці твори відображають моменти розпачу, який охопив січове стрілецтво в результаті декількох поразок і відступів Української Галицької Армії. Поезія Р. Купчинського, написана «по гарячих слідах», стала достатньо популярною у середовищі січового стрілецтва завдяки тому, що мала у собі глибинний фольклоризм, базований на засадах зовнішньої простоти народнописенної поетики, її багатозначних символів. Ставши стрілецькою піснею, вона об'єднала всіх українців у невимовній скорботі за втраченим цвітом звияжнього стрілецтва.

Трембіта, як традиційний гуцульський музичний інструмент, звук якого приносить у горах звістку про смерть, стала втіленням образу-символу української душі, яка сумує за загиблими стрільцями по всій Україні. Поет із глибокою скорботою в серці звертається до трембіти, щоб звістка про загибель «сорок тисяч цвіту» рознеслася по українському світу: «Засумуй, трембіто, / Та на всі Карпати, / Щоб не ждали сина з війни / Ні батько ні мати. / Засумуй, трембіто, Та на все Поділля, / Щоб не ждала дівчинонька / Хлопця навесілля» [7, с. 164]. Таким чином, традиційний образ-символ за рахунок своєї багатозначності набуває «нового» змісту, який розширює його попереднє значення, сформоване національною традицією. Завдяки внутрішньому мелосу, використанню традиційних народнопоетичних символів ця пісня стала відомою далеко за межами Гуцульщини.

В. Атаманюк показав гіркоту розчарувань, поразку стрілецького війська шляхом часово-просторового суміщення і накладання цього мотиву на провідний мотив туги за рідним краєм. Написана у 20-х роках, коли письменник жив далеко від рідної Гуцульщини (як член спілки «Західна Україна» на території УРСР. – Т.Б.), поезія-сум, поезія-ностальгія становить собою поєднання картин минулого життя із сучасним мінорним на-

строєм письменника, сповненим турботи про нещасливу долю рідної «малої» вітчизни. Крізь призму поетичного слова проходить образ «малої» вітчизни – Гуцульщини, за яким так тужить серце ліричного героя. Його настроєвість, суголосна почуттям автора, викликає думки-спогади про поразку січового стрілецтва, яке змушене повертатися додому, несучи на плечах неволю: «Наче з полону йдуть з торбинками / Солдати в вечірній час... / Понурі, змарнілі, обдерті, / Із серцем розбитим, німим край ребер...» [1, с. 80]. Символічним змістом наповнене порівняння власних думок ліричного героя із постатями стрільців, які зазнали поразки під час визвольних змагань. Цей художній засіб передає зневіру героя, зважаючи на власну неспроможність із-за великої відстані, віддати свої сили на користь рідному краю. Образ знесиленої війною Гуцульщини, що втратила можливість здобути волю, постає із рядків: «Деся сови квілять на ялиці, / І присмерки серед смerek; / Гуцульська країно! – Може, це сниться?! Кайдани вздовж і впоперек... / Невже б не зміг я вістрямі пісні / Викресать помсті і гнів?!» [1, с. 80]. Шляхом риторичного питання ліричний герой звертається до власної свідомості, самого себе, щоб знайти сили присвятити своє поетичне слово «малій» вітчизні, однак не знаходить сил, щоб здійснити ці наміри. Використовуючи рефрен «та... не долетить моя пісня... / Не донестись моїм словам», поет фіксує у своєму світі мінорну настроєвість і зневіру. Мотив туги за рідним краєм, перемишлений із мотивами розчарування у боротьбі, помітний у гуцульському тексті, був достатньо поширений у поетичному світі стрілецької поезії загалом, написаної після поразки національно-визвольних змагань січового стрілецтва. Він об'єктивно відображав настрої, які панували в середовищі тодішнього українського письменства.

Завдяки використанню численних фольклорних художньо-зображальних засобів, зокрема залученню витонченої народнопісенної символіки («ворон кричє», «жовкне, в'яне дуб високий»), персоніфікованих образів природи («ой нагнув я дуб високий понад став», «шумить та дібровонька», «заснула калина») та багатобарвних порівнянь («очі, як зорі серед ночі», «як квітки весну він її кохав», «слово болюче, як рана», «устонька, як рожі»), стрілецькі поети домагаються ширості й глибини у цих піснях.

Висновки та перспективи подальшого дослідження.

Таким чином, стрілецька поезія першої третини ХХ ст. як самобутнє духовне надбання українського народу відіграла головну роль у кристалізації національних почуттів, ідеалу соборності, самовизначення і державності України. Найбільше виявивши себе у жанрі пісні з її різноплановими варіаціями (героїчна, жартівлива, маршова, лірична, трагічна тощо), ці гуцульські тексти стали частиною мистецької біографії Батьківщини. Тексти пісень, написані О. Бабієм, В. Бобинським, Р. Купчинським, Вірою Лебедовою, Л. Лепким, М. Матієвим-Мельником, Ю. Шкрумеляком та ін., генетично та художньо споріднені з Гуцульським краєм та його мешканцями. Написані у добу національно-визвольних змагань, вони стали маркантним складником пісень УСС, охарактеризували дух часу, дали його своєрідну документалізацію. Гуцульщина як текст постає у цих творах шляхом зображення місця подій, походів, вживання конкретної топоніміки, імен, розкриття долі героїв-гуцулів, які з боями йшли Україною.

Гуцульський текст у стрілецькій поезії представлений не лише стрілецькими піснями, значну частину становлять ліро-епічні твори, які жанрово розширюють межі його спілкування з українською літературою першої третини ХХ ст.

Література

1. Атаманюк В. Хвилі життя. Поезії / Упоряд., післямова В. Курищук / Василь Атаманюк. – Косів: Писаний камінь, 1997. – 128 с.
2. Гей там на горі «Січ» іде!.. Пропам'ятна книга «Січей» / Зібрав й упоряд. П.К. Трильовський. – Вінніпег: Видав. Комітет пропам'ятної книги «Січей», 1965. – 432 с.
3. Луців Є.М. Бойове мистецтво гуцулів / Є.М. Луців. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 232 с.
4. Погребенник В. Поезія Богдана Лепкого і український фольклор / В. Погребенник // Народна творчість та етнографія. – 1992. – № 5 – 6. – С. 10 – 15.
5. Семків Р. Призначення декламатора / Ростислав Семків // Український декламатор. Збірка віршів для української молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семкова. – К.: Смолоскип, 2006. – 400 с.
6. Стрілецька Голгофа: Спроба антології / Упоряд., авт. вступ. ст. і прим. Т.Ю. Салига; худож. оформл. І.П. Плєсканка. – Львів: Каменярь, 1992. – 399 с.
7. Стрілецькі пісні / Упоряд., запис, вступ. ст., комент. та додат. О.М. Кузьменко. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2005. – 640 с.
8. Сьпіваник Українських січових стрільців / Автор передм. І. Калинець. – Львів: Вид-ння Львів. Відділення Укр. Фонду культури, 1990. – 126 с. – Передрук. за вид.: Відень, 1918 р.

9. Трильовський К. З мого життя // Гей там на горі «Січ» іде!.. Пропам'ятна книга «Січей» / Зібрав й упоряд. П.К. Трильовський. – Вінніпег: Видав. Комітет пропам'ятної книги «Січей», 1965. – С. 45–46.
10. Шкрумеляк Ю. Огні з полонин. Повість, оповідання, поезії. До 100-річчя Юрія Шкрумеляка. Книга перша / Юра Шкрумеляк. – Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство «Вік» – «Просвіта», 1995. – 208 с.

Татьяна Быкова

ГУЦУЛЬСКИЙ ТЕКСТ КАК МАРКАНТНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПОЭЗИИ СЕЧЕВЫХ СТРЕЛЬЦОВ

Аннотация. В статье доказано существование в украинской литературе первой трети XX века гуцульского текста, который стал маркантной особенностью поэзии сечевых стрельцов. Благодаря этим произведениям стрелецкая поэзия полноценно воспринимается как самобытное духовное достояние украинского народа.

Сделан вывод, что больше всего гуцульские тексты проявили себя в жанре песни с ее разноплановыми вариациями (героическая, шутовская, маршевая, лирическая, трагическая и т.п.), они стали частью художественной биографии Родины.

Ключевые слова: гуцульский текст, стрелецкая поэзия, жанр песни, сечевые стрельцы, поэтика

Tetiana Bykova

HUTSUL TEXT AS A NOTABLE PART OF POETRY OF RIFLEMEN

Summary. The article proves the existence in Ukrainian literature in the first third of the twentieth century Hutsul text that became notable feature of poetry of riflemen. Thanks to these works the Rifle poetry is fully perceived as original spiritual property of the Ukrainian people.

It was concluded that most Hutsul texts found itself in the genre of songs from its diverse variations (heroic, humorous, marching, lyrical, tragic, etc.), they become part of the artistic biography of the homeland.

Key words: Hutsul text, Rifle poetry, a genre of song, riflemen, poetics

Стаття надійшла до редакції 12.09.2016 р.

© *Быкова Тетяна Валеріївна* – доктор філологічних наук, доцент, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.